

Pass opp: alvorlig organisert kriminalitet!

Denne våren har vært kjennetegnet av stor oppmerksomhet omkring hva som betegnes som *alvorlig organisert kriminalitet*. I noen tilfeller har ondet vært utpekt med navn, denne gangen har det vært MC-kriminelle, eller kriminelle MC bander eller østeuropeiske bander. Legg merke til ordbruken, de er kriminelle bander til og med omtalt som mafia eller terrorister i deler av dagspressen. Bander er et begrep man har lånt fra Danmark hvor det nok har en mindre odiøs klang enn hos oss. Det er sjelden man får et klart inntrykk av riktig hva de holder på med eller hvilke skadevirkninger det har på samfunnet. Alle synes likevel at det de holder på med er alvorlig kriminalitet og må bekjempes med dertil egnede midler og metoder. Det skal settes hardt mot hardt, man drikker ikke kaffe eller snakker med kriminelle. Nye og utvidede metoder må tas i bruk for å stanse utbredelsene av disse ondene.

Så langt har få stilt noen av de helt grunnleggende spørsmålene som: hva gjør de, er det et økende problem, hvor øker det, hvor mange er de, hva er skadene og hvordan skal vi best forholde oss til problemet. Et annet spørsmål som sjelden stilles i forhold til utvidede etterforskningsmetoder og andre rettslige tiltak er hvordan de fungerer. Man tar for gitt at det nye datalagringsdirektivet er et egnet middel i bekjempelsen av såkalt alvorlig organisert kriminalitet. Er det noen som har forsøkt å belyse de kriminalitetsforebyggende effektene av dette ganske omfattende direktivet? Vi må ta for gitt at det virker, vil det hevdes, men hvorfor skulle vi det? Så langt tyder mye på at svært mange av de gjennomgripende tiltakene som har vært iverksatt mot organisert kriminalitet i beste fall har hatt begrenset effekt.

Vi presenteres et bilde av at det kun er en ting som hjelper, og det er et konfronterende politi og en reaktiv linje hvor tøffe tiltak og lange straffer fungerer saliggjørende. Nå er det særlig de såkalte MC-kriminelle som skal møtes på denne måten. Optimistene mener at vi snart vil ha kontroll over de utpekte miljøene. Men hva vet vi om effekten av denne linjen og finnes det andre tilnærminger som kanskje fører bedre frem?

Jeg kan garantere at de miljøene man sikter til vil være i Norge i mange år fremover og at de neppe vil svekkes i noen avgjørende grad av dagens satsing. Erfaringer fra andre land hvor man har kjørt på med konfronterende tiltak er lite oppløftende. Gruppene forsvinner sjelden

og de synes raskt å erstattes av andre. Dessuten finnes det noen elementære sosialpsykologiske mekanismer som gjør at små homogene grupper lukker seg og at den indre solidaritet styrkes når de møter motstand utenfra. Det er stor sannsynlighet for at situasjonen skjerpes, ikke at den bedres.

Det er mange problemer forbundet med dagens konfronterende "strategi". Et er at ofte lokale utfordringer presenteres som trusler for hele landet. Problemer selges inn som satsingsområder for hele Norge uansett om de finnes eller ei. Vi vet at de problemene man snakker om i dag er begrenset til noen områder, ofte på det sentrale østlandsområdet. Man kan spørre hvorfor eksempelvis politiet eller andre myndigheter i Ålesund eller Nord-Trøndelag skal sette av større ressurser på MC grupper eller mobile vinningskriminelle? Det er i dagens situasjon ressursløseri.

Et annet aspekt er at dagens ekstreme fokus skaper unødvendig frykt. Visst er det flere aktive kriminelle i mange av de miljøene som beskrives og visst er flere av dem dømt for til dels svært grove voldshandlinger, ofte innad i egne miljøer. Dette betyr likevel ikke at de utgjør en stor samfunnstrussel generelt eller at "folk flest" bør frykte for sin sikkerhet. Det finnes mange andre problemer man bør frykte mer enn det som i dag omtales som alvorlig organisert kriminalitet.

Noe av det mest skadelige ved en konfronterende strategi er at det lukker miljøene og den dialog som i dag finnes med personer i disse lukkede miljøene. Dette gjør at politiet får mindre innsyn i hva som foregår og derved i mindre grad kan gripe inn for å søke å forhindre konflikter som er under oppseiling eller å kunne forbygge andre kriminelle handlinger.

Det må understrekes at det finnes andre måter å møte den organiserte kriminaliteten. Oslopolitiet har i lang tid arbeidet med en dialoglinje overfor flere kriminelle miljøer. Det står ennå igjen å gjøre forskning og evaluering av effektene av dette, men mange av de som arbeider innen feltet er optimistiske. Det er en linje som så langt synes å ha bidratt til å dempe de åpne konflikter som har eksistert innen miljøene. Strategien har også gitt politiet etterretningsinformasjon som har vært avgjørende i det langsiktige arbeidet med å forbebygge kriminalitet og andre problemer forbundet med disse miljøene. Det finnes også andre strategier som synes å fungere av forebyggende art.

Dessverre har termen alvorlig organisert kriminalitet kommet til å bli en kriminalpolitisk parole som med stor effekt kan brukes til mangt. Begrepet i seg selv er så uklart at man vanskelig kan debattere omkring det. Det viser dessuten til noe som er farlig. Alvorlig organisert kriminalitet er riktig ille. Kriminaliteten er ikke bare organisert, men også alvorlig. Begynner man å stille spørsmål ved om det virkelig er så stygt er faren stor for at man utsetter seg for mothugg. Problemet *er* alvorlig og må derfor *behandles* med alvor. Det betyr at man ikke kan snakke om langsiktige forebyggende tiltak, dialog eller forståelse, metoder som synes forbeholdt mindre alvorlig kriminalitet. Begrepsbruken lukker for fakta, åpne og seriøse diskusjoner rundt spørsmålene som reises. Dette er ikke bra for verken politiet eller samfunnet som raskt kan være med på å skape en situasjon hvor problemene eskaleres og ikke reduseres. Det er heller ikke bra for listen, og den er lang, med viktige og alvorlige samfunnsoppgaver som politiet må prioritere ned fordi midlene nå går til å følge opp det som defineres som alvorlig organisert kriminalitet.

Paul Larsson

Professor ved Politihøgskolen

Forfatter av boken "Organisert kriminalitet", Pax, 2008.